dé-ocsaíd charbóin

San aer, sa chré, agus san uisce, a bhíonn an dé-ocsaíd charbóin, gás dofheicthe. Ní mhairfeadh dúil ar bith beo gan í. Tagann ann don dé-ocsaíd charbóin ó dhúile beo, ó ábhair a lobhadh, agus ó thine.

Timthriall an Charbóin

Is timthriall d'ádaimh charbóin é timthriall an charbóin.

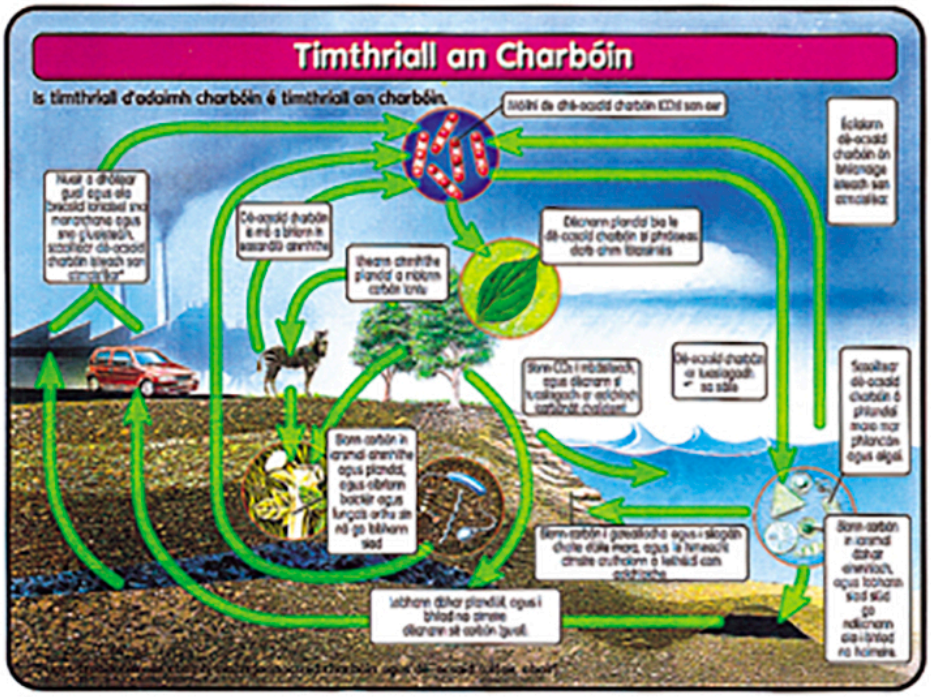

Comhdhéanamh an Aeir

Céatadáin na ngás san atmaisféar, de réir toirte go garbh.

- **Dé-Ocsaíd charbóin 0,03%**
- Argón 0,9%
- Gáis eile 0,07%

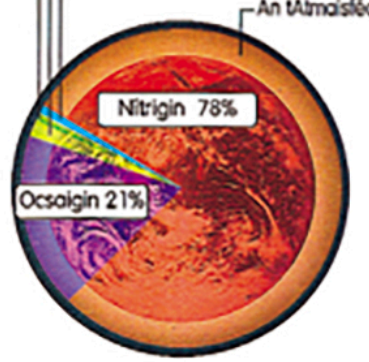

Néalú

Oighear tirim, is dé-ocsaíd charbóin shaladach é. Nuair a théitear é, déantar gás den oighear tirim, gan leacht a dhéanamh roimh ré. 'Néalú' a thugtar ar an bpróiseas sin.

Fótaisintéis

I gcaitheamh an lae, le cabhair na dé-ocsaíde carbóin agus shalas na gréine, déanann plandaí bia agus ocsaigin – 'fótaisintéis' a thugtar ar an bpróiseas sin. Súm plandaí agus ainmhithe isteach ocsaigin agus scaoileann siad amach dé-ocsaíd charbóin i rith an ama – 'riospráid' a thugtar ar an bpróiseas seo.

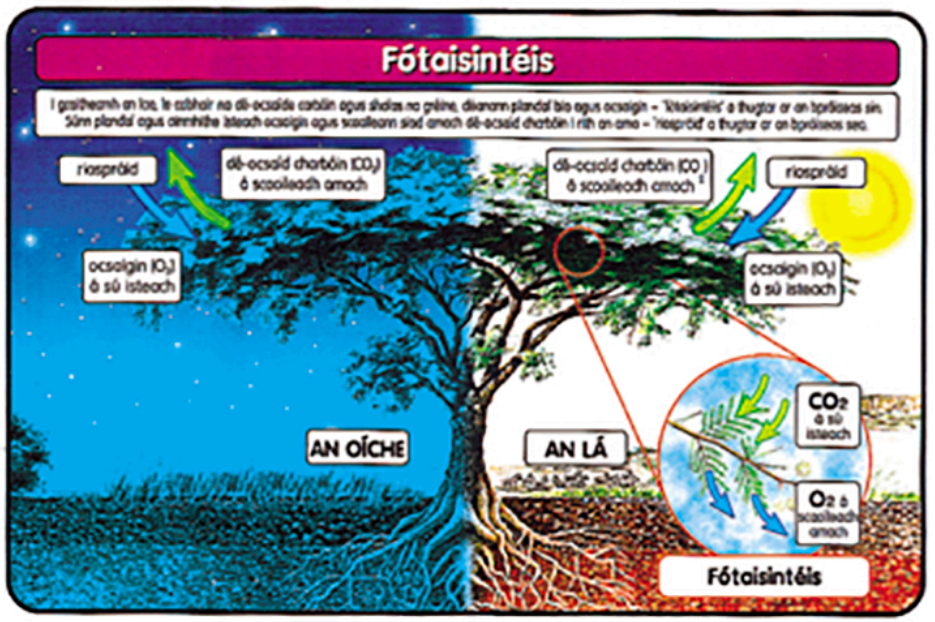

Fónamh

Bíonn dé-ocsaíd charbóin i múchtóirí dóiteáin dírithe, agus caiscearn sin an dó nuair a sprayáiltear í.

Boligeoga dé-ocsaíde carbóin is cúis leis na poill san arán.

Dé-ocsaíd charbóin is cúis leis na súilíní sna deochanna.

Dé-ocsaíd Charbóin a ullmhú

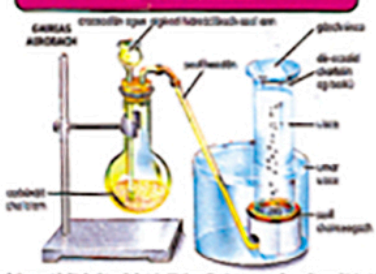

Imbhrúnn carbóinit chatíon le haigéad hidreaclórach agus aoiltear dé-ocsaíd charbóin.

Fianaise ar Dhé-ocsaíd Charbóin

Má lastar cipín agus é a chur síos i gcúisca de dhé-ocsaíd charbóin, múchtar é.

Ní chothaíonn dé-ocsaíd charbóin an dó.

Tá breis dé-ocsaíde carbóin san anáil a ligeann an buachaill amach.

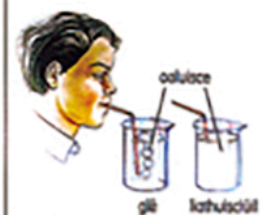

Doth an liathuisce ar an aoluisce og an dé-ocsaíd charbóin.

© AN GÚM